

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2016 m. kovo 30 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Anatolijaus Baranovo, Irmanto Jarukaičio (kolegijos pirmininkas), Romano Klišausko, Dalios Višinskienės ir Skirgailės Žalimienės (pranešėja), sekretoriaujant Gitanai Aleliūnaitei, dalyvaujant atsakovo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos atstovui Virginijui Varnaičiui,

viešame teismo posėdyje išnagrinėjo norminę administracinę bylą pagal Kauno apylinkės teismo prašymą ištirti Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 „Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 14 d. įsakymo Nr. 1R-265 ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. 1R-383 redakcijų) 50 punkto 1 lentelės dalies teisėtumą.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I.

1. Pareiškėjas Kauno apylinkės teismas 2015 m. liepos 23 d. nutartimi kreipėsi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą su prašymu ištirti, ar Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 „Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 14 d. įsakymo Nr. 1R-265 ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. 1R-383 redakcijų) (toliau – ir Sprendimų vykdymo instrukcija) 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta eilės Nr. 16, neprieštarauja Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo (toliau – ir Antstolių įstatymas) 21 straipsnio 5 daliai, Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – ir Konstitucija) 29 straipsnio 1 dalies, 46 straipsnio 3 dalies, 48 straipsnio 1 dalies nuostatoms ta apimtimi, kuria:

- a) nustatytas 4 proc. nuo išieškotos sumos atlygio antstoliui dydis;
- b) nenumatyta tolesnė atlygio diferenciacija, pagal kurią už didesnę išieškomą sumą būtų numatytas mažesnės procentinės išraiškos atlygis;
- c) nenumatytas maksimalus atlygio dydis, išieškojimo sumai viršijant tam tikrą dydį numatant ne procentinę, bet absoliučiu dydžiu apibrėžtą atlygio antstoliui išraišką.

2. Pareiškėjo Kauno apylinkės teismo 2015 m. liepos 23 d. nutartyje nurodyti šie teisiniai argumentai, kuriais grindžiamos abejonės dėl ginčijamos nuostatos teisėtumo:

2.1. Abejonės dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos atitikties aukštesnės galios teisės aktams pareiškėjui kilo individualioje byloje, kurioje, be kita ko, buvo ginčijamas antstolės atlygio už atliktus išieškojimo veiksmus dydis. Būtent – vadovaudamasi Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės nuostata, jog išieškotinai sumai viršijant 100 000 Lt (28 962 Eur) atlygis antstoliui už vykdomojo dokumento įvykdymą yra 4 proc. nuo išieškotos sumos, bet ne mažiau kaip 6 000 Lt (1 737,72 Eur), antstolė konkrečioje byloje už 8 525 695,82 Lt sumos išieškojimą iš Kauno miesto savivaldybės apskaičiavo ir išieškojo 341 027,83 Lt atlyginimą.

2.2. Pareiškėjas cituoja Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalį („Valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei“), 48 straipsnio 1 dalį („Kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą <...>“) ir 29 straipsnio 1 dalį („Įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs“) bei Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalį („vykdymo išlaidos grindžiamos ekonominiais skaičiavimais, kuriais užtikrinamas antstolio ekonominis nepriklausomumas, skatinamas efektyvus išieškojimas ir atsižvelgiama į veiklos, reikalingos antstolio funkcijoms atlikti, pobūdį ir vertę, vykdymo išlaidų persikirstymą (kryžminį subsidijavimą) tarp skirtingų vykdomo proceso dalyvių, antstolio profesinės veiklos ir civilinės atsakomybės riziką, sąnaudas. Vykdomosios bylos administravimo išlaidos turi atitikti antstolio ir jo darbuotojų patiriamas sąnaudas (materialines ir laiko) vykdymo veiksmams atlikti. Atlygis antstoliui turi užtikrinti pagrįstą investicijų grąžą, galimybę sukurti tinkamas klientų aptarnavimo sąlygas ir įdarbinti reikalingos kvalifikacijos darbuotojus“). Teigia, jog paminėti teisės principai, juos taikant kartu, lemia, jog norminiu teisės aktu nustatant atlygį antstoliui, kuris, vadovaujantis Antstolių įstatymo 2 straipsnio 1 dalimi, yra valstybės įgaliotas asmuo, kuriam valstybė suteikia vykdomųjų dokumentų vykdymo, faktinių aplinkybių konstatavimo, dokumentų perdavimo ir kitas įstatymų nustatytas funkcijas, toks atlygis turi atitikti atitinkamoms funkcijoms atlikti reikalingą kompetenciją, joms atlikti reikalingas laiko ir darbo sąnaudas.

2.3. Kaip matyti iš Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 609 straipsnio, Sprendimų vykdymo instrukcijos 43 punkto, 50 punkto 1 lentelės turinio, vykdymo išlaidos yra skirstomos į tris savarankiškas rūšis – būtinąsias vykdomosios bylos administravimo išlaidas, papildomas vykdomosios bylos administravimo išlaidas, susijusias su atskirų veiksmų atlikimu, ir atlygį antstoliui, kuris savo pobūdžiu yra vertintinas kaip sėkmės mokestis už įvykdytą vykdomąjį dokumentą. Kadangi vykdomosios bylos būtinąsias ir papildomas išlaidas nėra siejamos su faktinėmis vykdymo veiksmų atlikimo sąnaudomis, akivaizdu, jog ir jos savo pobūdžiu vertintinos kaip atlygis antstoliui už jo atliekamas funkcijas, tiesiog šių sumų apskaičiavimas nesiejamas su vykdymo proceso rezultatais. Kitaip tariant, nustatytas vykdymo išlaidų apskaičiavimas negali būti vertinamas atskirai nuo antstolio atliekamų veiksmų apimties – kuo daugiau antstolis veiksmų atlieka, tuo daugiau vykdymo išlaidų apskaičiuojama, todėl tvirtinti, jog vykdymo išlaidų dydis yra nustatytas, jo nesiejant su faktiškai antstolio atliekamais veiksmais ir kreiptis į administracinę teisumą su klausimu, ar atitinkamas reglamentavimas yra teisėtas tuo aspektu, kad nenumatytos atlyginimo „žirklės“, o jo dydis susietas su išieškoma suma, nėra pagrindo.

2.4. Iš kitos pusės vertinant Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės turinį apskaičiuoto atlygio antstoliui kontekste, keltinas klausimas, ar nustatyti atlygio dydžiai, t. y. proporcija tarp sėkmės mokesčio už vykdomojo dokumento įvykdymą ir sumos, priklausančios antstoliui už atskirų vykdymo veiksmų atlikimą, yra adekvatūs, ar numatytas atlygio antstoliui procentinis dydis jį atsiejant nuo pastangų, būtinų rezultatui pasiekti, nėra per didelis. Teismas pažymėjo, jog nustatytas atlygio dydis gali nulemti neproporcingai didelį atlygį antstoliui, iškreipiant pusiausvyrą tarp antstolio teisės į atlygį ir atitinkamos kitų teisinių profesijų atstovų teisės (pvz., individualioje byloje susiklosčiusi situacija lemia, jog už dvi dienas vykdytoje vykdomojoje byloje atliktus kelis standartinius veiksmus antstolės apskaičiuotas užmokestis yra lygus darbo užmokesčiui, kurį, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimo įstatymo 1 priedėliu, apylinkės teismo teisėjas uždirba per daugiau nei ketverius metus, o aukščiausiojo

rango teisminės sistemos atstovas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininkas – už beveik dvejus metus darbo; nurodytas dydis yra didesnis už Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 priede nurodytą aukščiausiosios kategorijos valstybės tarnautojo trejų metų darbo užmokestį; Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1996 m. rugsėjo 12 d. įsakymu Nr. 57 (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. spalio 20 d. įsakymo Nr. 1R-329 redakcija) patvirtintų Notarų imamo atlyginimo už notarinių veikslių atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas laikinųjų dydžių sąrašė su sandorių verte siejami dydžiai visais atvejais yra mažesni nei 1 proc., kai tuo tarpu Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelėje nurodomas atlygio dydis, kai išieškoma suma viršija 100 000 Lt (28 962 Eur) – 4 proc. nuo išieškotos sumos. Todėl keltinas klausimas, ar tokia nuostata tinkamai įgyvendina Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą valstybės prievolę, Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisę gauti teisingą atlygį už darbą, detalizuotą Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalyje, ar nepažeidžiamas Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas lygiateisiškumo principas.

2.5. Pareiškėjas taip pat nurodė, jog, kaip matyti iš Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės struktūros, išieškamai sumai neviršijant 1 000 Lt (289,62 Eur), yra numatyta ne proporcinė, bet absoliuti atlygio antstoliui suma. Išieškamai sumai kylant nuo 1 000 Lt (289,62 Eur) iki 11 000 Lt (3 185,82 Eur), atlygio procentinė išraiška mažėja itin intensyviai (po 1 procentą kas 1 000 Lt – 2 000 Lt (289,62 Eur – 579,24 Eur), po du procentus procentinė išraiška mažinama ir išieškomų sumų intervaluose nuo 15 000 Lt iki 30 000 Lt (nuo 4 344,30 Eur iki 8 688,60 Eur), nuo 30 000 Lt iki 50 000 Lt (nuo 8 688,60 Eur iki 14 481 Eur) ir nuo 50 000 Lt iki 100 000 Lt (nuo 14 481 Eur iki 28 962 Eur), tuo tarpu tolesnis procentinės išraiškos mažinimas nėra numatytas, kas lemia, jog, pvz., išieškamai sumai siekiant 100 mln. Eur, už vieno vykdomojo dokumento įvykdymą antstoliui priklausytų 4 mln. eurų atlyginimas. Todėl papildomai keltinas klausimas, ar nustatytas teisinis reglamentavimas neprieštarauja Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalies, Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies, 46 straipsnio 3 dalies, 48 straipsnio 1 dalies nuostatomis tais aspektais, jog išieškamai sumai viršijant 100 000 Lt (28 962 Eur) antstolio atlyginimo procentinė išraiška nėra diferencijuojama mažėjimo prasme (pvz., nustatant mažesnę procentinę išraišką išieškojimams, kai išieškoma suma viršija 300 000 Lt (86 886 Eur), 500 000 Lt (144 810 Eur), 1 000 000 Lt (289 620 Eur) ir t.t.), nėra susiejama su absoliučiu dydžiu (pvz., nustatant, jog išieškamai sumai viršijant 300 000 Lt (86 886 Eur), antstolio atlyginimas sudaro 15 000 Lt (4 344,30 Eur) ar pan.).

II.

3. Rengiant norminę administracinę bylą nagrinėti Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, buvo gautas atsakovo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos atsiliepimas, kuriame prašoma Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pripažinti, kad Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta eilės Nr. 16, neprieštarauja Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 daliai, Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai, Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai bei pareiškėjo prašymą atmesti. Atsakovo atsiliepimas grindžiamas šiais esminiais argumentais:

3.1. Atsakovas remiasi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. balandžio 23 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1503/2012 bei teigia, jog Kauno apylinkės teismo 2015 m. liepos 23 d. nutarties motyvuojamoji dalis susideda iš teisės normų citatų, matematinių skaičiavimų bei palyginimų ir teiginio, jog teismui kilo abejonų, ar ginčijama Sprendimų vykdymo instrukcijos norma neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktams. Tačiau šioje nutartyje pareiškėjas visiškai neatskleidžia nei konstitucinių principų turinio, nei pateikia išsamesnių teisinių (o ne matematinių ar pan.) argumentų. Mano, jog nors Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ir priėmė Kauno apylinkės teismo kreipimąsi, pareiškėjas nesilaikė pirmiau minėtoje nutartyje aptartų reikalavimų, išdėstytių pareiškime, kuriuo kreipiamasi dėl norminio teisės akto (jo dalies) teisėtumo tyrimo. Teisinių argumentų trūkumas minėtoje nutartyje apsunkina atsakovo galimybę

suformuluoti konkrečius atsikirtimus, nes nėra aišku, koku aspektu ir kokia apimtimi pareiškėjas įžvelgia galimą teisės aktų prieštaravimą.

3.2. Remiasi Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. vasario 28 d., 2005 m. gegužės 13 d. ir kt. nutarimais, kuriuose pateikiamas Konstitucijos 29 straipsnio, įtvirtinančio asmenų lygiateisiškumo principą, aiškinimas. Teigia, jog pareiškėjas, lygindamas antstolio ir kitų asmenų gaunamą atlygį, rėmėsi vienintele juos vienijančia aplinkybe – aukštuoju teisiniu išsilavinimu, tačiau visiškai neatsižvelgė į skirtingą pareigybių teisinį statusą bei atliekamas funkcijas. Atkreipia dėmesį į tai, jog antstolių statusas atitinka laisvųjų teisinių profesijų atstovų statusą. Antstolio atlygis nėra nekintantis, jis nėra mokamas iš valstybės biudžeto, be to, antstoliai savo lėšomis sukuria ir išlaiko profesinei veiklai reikalingą infrastruktūrą: samdo darbuotojus, įsigyja ar nuomoja biuro patalpas, kompiuterius, biuro techniką, automobilį ir kt. Teisėjams ar kitiems valstybės pareigūnams nereikia išlaikyti savo biuro, daugeliu atvejų jų darbo vietų apsauga užtikrinama valstybės lėšomis. Taigi, lyginti antstolio pareigybę su teisėjais, prokurorais bei valstybės tarnautojais ar pareigūnais, nėra pagrindo.

3.3. Be to, nors notari, kuriuos mini pareiškėjas, taip pat yra priskiriami laisvųjų profesijų atstovams, tačiau antstolių vykdoma veikla savo pobūdžiu yra pernelyg skirtinga lyginant su paminėtąja. Iš Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 26 straipsnio turinio akivaizdu, kad notarų vykdomos funkcijos (veiksmai) nėra priverstinio pobūdžio, be to, notarui priklausanti atlyginimą už notarinio veiksmo atlikimą sumoka pareiškėjas, t. y. asmuo, prašantis atlikti notarinį veiksma. Taigi notaras, atlikdamas notarinį veiksma, iš esmės yra garantuotas dėl to, kad jis gaus nustatyto dydžio notaro atlyginimą. Antstoliai, be kita ko, valstybės vardu išieškojimo procese vykdo priverstinio pobūdžio funkcijas, o jų atlygis yra vertintinas kaip sėkmės mokestis (ką pripažįsta ir Kauno apylinkės teismas), todėl jiems kyla padidinta rizika nukentėti dėl savo profesinės veiklos. Nors, pagal Antstolių įstatymo 17 straipsnio 3 dalį, antstolio profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo minimali suma yra 58 000 Eur vienam draudžiamajam įvykiui, o šio straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad antstolis gali pats papildomai draustis antstolių profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą atliekant antstolio funkcijas, tačiau, turimais duomenimis, nė viena Lietuvoje veikianti draudimo kompanija antstoliams neteikia šios papildomo draudimo paslaugos. Pagal CPK XLIX skyriaus nuostatas, antstolis, priverstine tvarka parduodamas skolininko turtą iš varžytynių, veikia kaip sandorio šalis: antstolis inicijuoja varžytynes, varžytynių laimėtojas sumoka pinigus į antstolio depozitinę sąskaitą, varžytynės baigiamos antstoliui ir turto pirkėjui pasirašant turto pardavimo iš varžytynių aktą. Tuo atveju, jeigu teismas dėl kokių nors aplinkybių turto pardavimo iš varžytynių aktą paskelbtų negaliojančiu ir priteistų šio turto savininkui didesnę negu 58 000 Eur sumą žalai atlyginti, antstoliui tektų savo lėšomis padengti skirtumą tarp priteistos žalos sumos ir draudimo kompanijos apmokamos sumos. Toks teisinis reglamentavimas didina antstolių riziką patirti finansinių nuostolių dėl profesinės veiklos vykdymo. Be to, antstoliams veikiant kaip individualią veiklą vykdančiams fiziniams asmenims, jų turtas teisiškai nėra atskirtas nuo kitų šeimos narių turto, todėl didelės žalos priteisimo atveju gali materialiai nukentėti visa antstolio šeima.

3.4. Pažymi ir tai, jog antstoliams, kaip ir kitų laisvųjų teisinių profesijų atstovams, suteikiamos tik ribotos valstybės socialinės garantijos. Pagal Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalį antstoliai privalomai draudžiami tik pensijų socialiniu draudimu pagrindinei ir papildomai pensijos dalims. Ligos ir motinystės socialiniu draudimu ar kitomis draudimo rūšimis antstoliai (kaip ir jų kontorų darbuotojai) turi pasirūpinti savarankiškai.

3.5. Mano, jog iš antstoliams valstybės pavestų funkcijų kylanti profesinė rizika turi būti susieta su valstybės suteikiamomis garantijomis antstoliams ir antstolių kontorų darbuotojams. Pakankamos sprendimų vykdymo išlaidos, įskaitant atlygį antstoliui, laikytinos vienintele realia profesinės rizikos kompensavimo priemone. Šios aplinkybės rodo, kad skirtingas antstolių ir kitų teisinių profesijų atstovų gaunamo atlygio teisinis reguliavimas yra teisiškai pagrįstas bei nulemtas objektyvių skirtumų, todėl ginčijama Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostata neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam lygybės prieš įstatymą principui.

3.6. Remiasi Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2008 m. kovo 5 d., 2009 m. balandžio 29 d. ir kt. nutarimais, kuriuose aiškinamas Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies turinys, bei teigia, jog to, kaip ši konstitucinė nuostata yra susijusi su antstolio atlygio teisiniu reguliavimu ir kokius prieštaravimus šiuo aspektu išvelgia pareiškėjas, Kauno apylinkės teismo 2015 m. liepos 23 d. nutartyje nėra nurodyta. Mano, jog pareiškėjas neįsigilino į šios konstitucinės normos turinį, todėl be pagrindo susiejo joje įtvirtintą reikalavimą valstybei su atlygio antstoliui reglamentavimu.

3.7. Pažymi, jog atlygis antstoliui turi ne tik atlyginamojo pobūdžio funkciją. Antstolių įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad vykdymo išlaidas sudaro: 1) vykdomosios bylos administravimo išlaidos (jas sudaro kiekvienoje vykdomojoje byloje privalomiems veiksams atlikti būtinos išlaidos ir papildomos išlaidos, kurios patiriamos atliekant atskirus veiksmus konkrečioje vykdomojoje byloje); 2) atlygis antstoliui už įstatymų nustatytų vykdomųjų dokumentų vykdymą, faktinių aplinkybių konstatavimą teismo pavedimu, dokumentų perdavimą ir įteikimą teismo pavedimu. To paties straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad vykdymo išlaidos grindžiamos ekonominiais skaičiavimais, kuriais, be kita ko, skatinamas efektyvus išieškojimas. Sprendimų vykdymo instrukcijos 67 ir 68 punktuose nustatyta, kad atlygis antstoliui už sprendimo įvykdymą iš skolininko imamas tik tada, jeigu skolininkas neįvykdo sprendimo per raginime įvykdyti sprendimą nustatytą terminą. Remiasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 5 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-7-1/2007 suformuluotais išaiškinimais bei teigia, jog iš jų matyti, kad atlygis antstoliui tuo pačiu tarnauja ir kaip prevencinė priemonė skolininkams, verčianti vykdyti teismo sprendimus geruoju.

3.8. Akcentuoja, jog sprendimų vykdymo išlaidos yra valstybės reguliuojama mokėjimų priemonė, kurios paskirtis – užtikrinti priverstinio sprendimų vykdymo sistemos funkcionavimui reikalingų pajamų surinkimą ir skatinti geranorišką teisinių sprendimų vykdymą. Šiuo aspektu remiasi Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. nutarime suformuluotu išaiškinimu bei pakartotinai nurodo, jog vykdymo išlaidas sudaro būtinos išlaidos, papildomos išlaidos ir atlygis antstoliui. Tačiau pabrėžia, jog pirmosios dvi išlaidų rūšys yra ne atlyginamojo, o kompensacinio pobūdžio, kadangi yra skirtos kompensuoti vykdymo metu patirtas antstolio materialines, laiko ir kt. sąnaudas (pvz., Sprendimų vykdymo instrukcijos 48 punkte numatyta, jog į būtinas vykdymo išlaidas įskaitomos patvarkymo priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti parengimo, vykdomosios bylos užvedimo, vykdymo išlaidų apskaičiavimo, patvarkymo dėl vykdomosios bylos užbaigimo parengimo, vykdomosios bylos archyvavimo, saugojimo ir sunaikinimo išlaidos). Taip pat atkreipia dėmesį į tai, jog dalis antstolių vykdomų išieškojimų yra antstoliams nuostolingi, pvz., dėl to, kad skolininkas neturi lėšų. Būtent todėl Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas vykdymo išlaidų perskirstymo (kryžminio subsidijavimo) tarp skirtingų vykdomo proceso dalyvių principas, reiškiantis jog nuostolingose vykdomosiose bylose patirtos vykdymo išlaidos dengiamos sėkmingų bylų sąskaita. Taigi, sprendimų vykdymo išlaidos yra specifinė mokėjimų rūšis, tiesiogiai susijusi su vykdymo proceso dalyvių teisiniu elgesiu, turinti aišką atgrasomąjį poveikį ir sukurianti materialų pagrindą priverstinio sprendimų vykdymo sistemos funkcionavimui.

3.9. Pažymi, jog sumų, viršijančių 100 000 Lt (28 962 Eur), kaip antai Kauno apylinkės teismo nagrinėjamoje individualioje byloje, išieškojimas vykdomas gana retai. Lietuvos antstolių rūmų pateiktais duomenimis, didžioji dalis vykdomųjų bylų (~40 proc.) yra pradėtos dėl sumų, nesiekiančių 57,92 Eur (200 Lt), išieškojimo. Nors techninė galimybė diferencijuotai reglamentuoti atlygio antstoliui dydį priklausomai nuo išieškomos sumos egzistuoja neribotai – intervalo režius galima nustatyti ir kas 28 962 Eur (100 000 Lt), ir kas 100 000 Eur (345 280 Lt), ir kas 1 000 000 Eur (3 452 800 Lt) taip didėjant iki begalybės, tačiau tai nebūtų nei tikslinga, nei teisiškai pagrįsta, kadangi galutinė riba taip ir liktų neapibrėžta (teoriškai yra įmanomas net ir teismo nurodytas 100 mln. Eur išieškojimas). Vertinant visame Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkte įtvirtintus atlygio antstoliui dydžius, matyti, jog procentinė jo išraiška mažėja tolygiai, palaipsniui didėjant absoliučiam dydžiui, taigi, jokio išskirtinio nukrypimo nuo bendrų proporcijų neįžvelgtina. Įtvirtinti konkretų antstolio atlygio dydį, pvz., Kauno apylinkės teismo siūlomus 4344,30 Eur (15 000 Lt), taip pat nebūtų logiška, kadangi, kaip jau minėta, išieškant itin didelę sumą (kaip nagrinėjamu

atveju – 2,5 mln. Eur) toks atlygis nevykdytų nei atgrasomosios (prevencinės) funkcijos, nes jo dalis, lyginant su išieškoma suma, būtų palyginti maža.

3.10. Remiasi Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarime suformuluotu išaiškinimu bei apibendrina, jog ginčijamas Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkte įtvirtintas atlygio antstoliui dydis yra nulemtas specifinių antstolio atliekamų funkcijų, skatinantis efektyvų išieškojimą ir skolininko aktyvų elgesį siekiant įvykdyti teismo sprendimą geruoju (ši skolininko pareiga įtvirtinta CPK 644 straipsnio 4 punkte) bei užtikrinantis antstolio profesinės atsakomybės, kylančios dėl jo funkcijų vykdymo, kompensavimą, todėl ginčijama nuostata neprieštarauja Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 daliai ir Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai. Priduria, kad klausimas, ar antstolio atlygis, išreikštas procentine verte, yra adekvatus antstolio sąnaudoms, remiantis CPK 510 straipsniu yra individualioje byloje pagal konkrečias aplinkybes nagrinėtinas klausimas, todėl svarstyti, ar antstolio apskaičiuotos vykdymo išlaidos yra teisėtos ir pagrįstos, privalo ne Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, o Kauno apylinkės teismas nagrinėjamoje civilinėje byloje.

III.

4. Rengiant norminę administracinę bylą nagrinėti Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme buvo gautos Kauno miesto savivaldybės administracijos, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto, Lietuvos advokatūros bei asociacijos „Lietuvos antstolių rūmai“ nuomonės.

4.1. Kauno miesto savivaldybės administracija Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateiktoje nuomonėje laikosi pozicijos, jog Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostata ta apimtimi, kuria yra nustatytas 4 proc. nuo išieškinamos sumos atlygio antstoliui dydis ir nenustatyta tolesnė atlygio diferenciacija prieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai, Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai ir Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 daliai.

4.1.1. Pagrįsdama savo poziciją, Kauno miesto savivaldybės administracija nurodo, jog Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalyse, pažymėtose Nr. 1–15, yra įtvirtintas regresyvinis atlygis antstoliui – išieškotinai sumai augant, atlygio antstoliui dydis santykinai mažėja. Tuo tarpu Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta Nr. 16, užbaigia atlygio antstoliui diferencijavimą bei apima visas sumas nuo 28 962 eurų iki begalybės. Vadinas, matematiniu požiūriu perkopus šią sumą atlygis antstoliui gali siekti net begalybę eurų, nes yra ne regresyvus, bet tiesiogiai proporcingas išieškotinai sumai.

4.1.2. Kadangi ginčijama nuostata toliau nebediferencijuoja maksimalios atlygio antstoliui sumos, ji nelaikytina atitinkančia Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalį, įtvirtinančią vykdymo išlaidų pagrįstumo principą. Būtent – minėta Antstolių įstatymo norma numato, jog vykdymo išlaidos turi būti grindžiamos ekonominiais skaičiavimais bei detalizuoja baigtinį sąrašą tokiems ekonominiams skaičiavimams reikšmingų aplinkybių. Atsižvelgiant į tai, Kauno miesto savivaldybės administracijos nuomone, kiekvienas vykdymo proceso veiksmas gali būti įvertintas absoliučia pinigų suma, t. y. yra įmanoma nustatyti labai sudėtingo ir didelės apimties vykdymo proceso veiksmo atvejį bei numatyti išlaidų už tokį atvejį ribą, nuo kurios antstolio patiriamos išlaidos jau nebedidės, nepriklausomai nuo situacijos sudėtingumo, o gal net priešingai – remiantis masto ekonomikos dėsniais – pradės mažėti.

4.1.3. Nė viena Europos bendrijai priklausanti valstybė nenustato tokio didelio 4 proc. dydžio atlygio antstoliui, kuris pasiekus tam tikrą ribą nėra toliau diferencijuojamas ar ribojamas absoliučiu dydžiu. Antai, Estijos, Danijos ir Vokietijos teisinis reguliavimas įtvirtina 8 kartus mažesnę, t. y. 0,5 proc. dydžio, tačiau toliau nediferencijuojamą ir maksimalia suma neapribojamą atlygį antstoliui. Tuo tarpu kitos europinės valstybės atlygį antstoliui, net ir tą, kuris nustatomas procentine išraiška nuo išieškinamos sumos, riboja absoliučiais dydžiais.

4.1.4. Kadangi ginčijama nuostata antstoliui nėra pagrįsta ekonominiiais skaičiavimais ir kitais objektyviais kriterijais, tokiais kaip atliekamo darbo pobūdis, darbo funkcijų sudėtingumas ar

apimtis, tenkanti atsakomybė ir kt., ja įtvirtinamas atlygis antstoliui prieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai.

4.1.5. Remiantis konstitucine jurisprudencija, teisiniu reguliavimu numatyti darbo užmokesčio dydžiai gali būti diferencijuojami, tačiau tai turi būti pagrįsta aiškiais objektyviais kriterijais, atspindinčiais atitinkamai grupei priklausančių asmenų veiklos ypatumus. Kauno miesto savivaldybės administracijos vertinimu, norminėje byloje ginčijama nuostata tokiais objektyviais kriterijais nėra grįsta. Todėl ja įtvirtintas atlygis antstoliui laikytinas neteisingu ir privilegijuojančiu.

4.1.6. Ginčijama nuostata išimtinai tik antstoliui nustatytas nediferencijuotas ir absoliučia riba neapibrėžtas atlygio antstoliui dydis, priklausantis vien tik nuo išieškotinos sumos, antstolius traktuoja nelygiateisiškai su kitais valstybės pareigūnais, o taip pat su kitų teisinių profesijų atstovais, nors tam nėra jokių objektyvių priežasčių. Tokiu būdu yra pažeidžiamas Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas lygiateisiškumo principas.

4.1.7. Lietuvos Respublikos teisės aktais (pvz., Valstybės tarnybos įstatymu, Teisėjų atlyginimų įstatymu, Valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymu ir pan.) reglamentuojamas tiek vietos, tiek centrinės valdžios institucijų atitinkamų darbuotojų gautinas atlygis yra sietinas su užimamomis pareigomis, kurias užimti yra būtina atitinkama kvalifikacija, patirtis ir kiti kriterijai, sietini išimtinai su tas funkcijas atliekančiu asmeniu, jo kvalifikacija, patirtimi gebėjimais bei atsakomybe. Atitinkamai yra reglamentuoti ir šių darbuotojų gautini priedai bei priemokos, kurias galima mokėti tik teisės aktų numatytais atvejais bei atsižvelgiant į darbą atliekančio asmens kvalifikaciją ir pastangas bei prisiimamą atsakomybę. Tuo tarpu ginčijama nuostata įtvirtintas atlygis antstoliams, nors ir veikiantiems valstybės vardu, išskiria šiuos pareigūnus iš minėtų asmenų rato, nustatydamas iš esmės neribotą atlygį, visiškai nesietiną su antstolio atliekamų veiksmų apimtimi, įdėtomis pastangomis ir sąnaudomis. Be to, jokios kitos teisininkų profesijos atstovams darbo užmokestį reguliuojantys teisės aktai nenustato neriboto atlygio.

4.1.8. Kadangi ginčijama nuostata sudaro sąlygas pavieniams antstoliams už vieną išieškojimo veiksmą gauti tokį atlygį, kokį kiti antstoliai vidutiniškai gauna per vienus metus, ji ne tik netarnauja tautos gerovei, bet ir didžiajai daliai antstolių, todėl pažeidžia Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalį.

4.1.9. Visuotinai yra pripažįstama, jog demokratinė valstybė, reguliuodama institucijų ir subjektų, veikiančių vietos ar centrinės valdžios subjektų vardu, teisinius santykius, jų veiklą bei atlygį už atliekamą darbą ar teikiamas paslaugas, turėtų pasirinkti tokį teisinį reglamentavimą, kuris keltų visuomenės pasitikėjimą šiomis institucijomis ir asmenimis. Toks reglamentavimas turi būti skaidrus, aiškus, konkretus, sietinas išimtinai su minėtų subjektų atliekamų funkcijų, paslaugų apimtimis, griežtai apibrėžtas, nes nuo šių subjektų keliamo pasitikėjimo priklauso pasitikėjimas pačia valstybe. Norminėje byloje kvestionuojamas teisinis reguliavimas savo ruožtu suponuoja neigiamą visuomenės požiūrį į šiuos valstybės įgaliotus asmenis, o kartu ir į pačią valstybę, nes valstybės vardu veikiantis subjektas, įdėdamas minimalias pastangas ir patirdamas minimalias sąnaudas, turi teisę gauti iš esmės neribotą atlygį. Toks reguliavimas nelaikytinas suderinamu su valstybės gerove, bet tarnauja tik atskirų asmenų grupių (antstolių, vykdančių veiklą didžiuosiuose miestuose) gerovei.

4.2. Vilniaus universiteto Teisės fakultetas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateiktoje nuomonėje laikosi pozicijos, jog norminėje byloje ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktams.

4.2.1. Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalimi siekiama užtikrinti, kad vykdymo išlaidų sistema garantuotų tinkamą antstolių funkcijų vykdymą bei antstolių kontoros, kaip ekonominio vieneto, funkcionavimą. Šios teisės normoje įtvirtinta formuluotė, jog vykdymo išlaidos yra grindžiamos ekonominiais skaičiavimais, negali būti aiškinama atsietai nuo viso normos turinio ir prasmės. Minėtieji ekonominiai skaičiavimai nukreipti į:

4.2.1.1. tinkamą ir socialiai orientuotą antstolio funkcijų įgyvendinimą, užtikrinant kryžminį vykdymo veiksmų finansavimą. Kadangi vykdymo procesas yra teisingumo vykdymo sudėtinė dalis, kurios valstybė nefinansuoja, sistema turi būti tokia, kad garantuotų galimybę užtikrinti

veiksmingą priimtų teismo sprendimų vykdymą, susijusį tiek su nedideliais reikalavimais, tiek su socialiai pažeidžiamesnių asmenų teisėmis;

4.2.1.2. finansinį teismo antstolio nepriklausomumą. Įgyvendinus vykdymo sistemos institucinę reformą, viešoji teismo sprendimų vykdymo funkcija buvo perduota privatiems asmenims (antstoliams). Tuo pačiu valstybė atsisakė bet kokių įsipareigojimų finansuoti antstolių veiklą. Kita vertus, valstybė apsiėmė užtikrinti tam tikras ekonomines antstolių veiklos garantijas, kurios sudarytų pakankamas sąlygas nepriklausomai antstolių veiklai. Todėl vykdymo sistema turi būti garantuojanti efektyviai dirbančiam antstoliui pakankamą finansinę gerovę, kas laikytina viena iš esminių sąlygų, užtikrinant ir antstolio veiklos nepriklausomumą bei veiksmingumą;

4.2.1.3. galimybę finansuoti antstolių kontoros veiklą. Pagal galiojantį teisinį reguliavimą būtent antstoliui tenka pareiga išlaikyti savo kontorą, kuri laikytina būtina efektyvaus antstolio funkcijų vykdymo sąlyga. Todėl vykdymo sistema turi garantuoti efektyviai bei sąžiningai dirbančiam antstoliui taip pat ir galimybę visiškai finansuoti savo kontoros veiklą.

4.2.2. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, darytina išvada, jog norminėje byloje ginčijama nuostata neprieštarauja Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalyje numatytiems įkainių nustatymo principams. Priešingai – vertinant kitus Sprendimų vykdymo instrukcijos numatomus vykdymo išlaidų dydžius, teigtina, jog visuminė įkainių sistema atitinka minėtame įstatyme keliamus tikslus.

4.2.3. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išaiškinimais, susijusiais su Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalimi, nėra pagrindo teigti, jog norminėje byloje ginčijama nuostata prieštarauja asmenų lygiateisiškumo principui, nes ji taikoma visiems be išimties subjektams. Minėtosios išvados nepaneigia ir tai, kad individualioje byloje priverstinio vykdymo priemonės buvo nukreiptos į savivaldybę, nes pagal bendrąją taisyklę tiek valstybė, tiek savivaldybė, dalyvaudama civiliniuose santykiuose, tai daro lygiais pagrindais.

4.2.4. Norminėje byloje ginčijama nuostata neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai, nes ši konstitucinė nuostata yra skirta laisvoje rinkoje veikiančių privačių subjektų ūkinės veiklos reguliavimo klausimams spręsti. Taigi, minėtasis straipsnis negali būti taikomas antstolių veiklai, nes jie vykdo ne ūkinę veiklą, o valstybės funkcijas, užtikrindami priverstinį teismo sprendimų vykdymą. Tai, jog šių viešo pobūdžio funkcijų (patenkančių į valstybės *iuris imperii*) vykdymas yra perduotas privatiems asmenims nedaro jų veiklos ūkine, t. y. verslu. Be to, net ir darant prielaidą, kad minėtasis straipsnis yra taikytinas antstolių veiklai, neabejotina, jog esamas reguliavimas atitinka Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje suformuluotus imperatyvus.

4.2.5. Taip pat nėra pagrindo teigti, jog norminėje byloje ginčijama nuostata prieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai. Konstitucinio Teismo jurisprudencija, susijusi su šiame straipsnyje įtvirtinta asmens konstitucine teise, nukreipta į valstybės tarnautojų teisę gauti įstatymais garantuotą atlyginimą bei ribotas valstybės galimybes šį atlyginimą mažinti. Tuo tarpu konstitucinės jurisprudencijos dėl asmens teisę į teisingą apmokėjimą už darbą pažeidžiančio per didelio atlyginimo suformuota nėra.

4.2.6. Vien tai, kad norminėje byloje ginčijamoje nuostatoje nenustatyta tolesnė atlygio antstoliui diferenciacija, neleidžia teigti, jog pažeidžiami aukštesnės galios teisės aktai, nes jie nenumato, o ir negali numatyti, kokios apimties ši vykdymo išlaidų diferenciacija turi būti. Nustatydamą atlygį antstoliui valstybė turi užtikrinti jau minėtųjų funkcijų įgyvendinimą – ir kryžminį vykdymo veiksmų subsidijavimą, ir savanoriško sprendimų vykdymo skatinimą, ir antstolio nepriklausomumą, ir efektyvią jo kontoros veiklą.

4.2.7. Išvados apie ginčijamos nuostatos prieštaravimą aukštesnės galios teisės aktams neleidžia daryti ir tai, jog joje nėra įtvirtinto maksimalaus atlygio antstoliui dydžio. Analogiškas reguliavimas yra įtvirtintas ir mokesstinėje sistemoje. Kadangi surenkant mokesčius yra finansuojamos įvairios visuomenės gyvenimo sritys, didesnis mokesčių surinkimas tuo pačiu reiškia ir geresnį šių sričių finansavimą. Todėl nėra jokio mokesčio, kuriam būtų įtvirtinta viršutinė riba.

4.3. Lietuvos advokatūra Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateiktoje nuomonėje nurodo nemananti, jog norminėje byloje tiriama Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostata prieštarauja Konstitucijai ir (ar) Antstolių įstatymui.

4.3.1. Antstoliai priskiriami fiziniams asmenims, vykdančioms individualią veiklą. Tad mokestine prasme antstolių statusas galėtų atitikti advokatų ir notarų statusą. Antstoliai, kaip advokatai bei notarai, savo lėšomis sukuria ir išlaiko profesinei veiklai reikalingą darbo vietą, samdo darbuotojus, antstoliams suteikiamos ribotos socialinės garantijos. Dėl šios priežasties vykdymo išlaidų dydžiai negali pažeisti antstolio ekonominio nepriklausomumo, efektyvumo principų, bet turi užtikrinti, kad gaunamas atlygis ne tik padengtų vykdymo sąnaudas, bet ir sudarytų sąlygas iš veiklos gauti pajamų. Juo labiau kad antstolis neturi teisės atsisakyti priimti vykdyti vykdomąjį dokumentą tuo pagrindu, kad šio dokumento vykdymas ateityje gali būti nuostolingas.

4.3.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinėje praktikoje yra pripažįstama teismo teisė mažinti atlygį antstoliui, be kita ko, įvertinant vykdymo išlaidų adekvatumą ir proporcingumą. Taigi, teismas, atsižvelgdamas į protingumą, teisingumą, sąžiningumą, ekonomiškumą principus, konkrečias bylos aplinkybes, nepažeisdamas antstolių ekonominio nepriklausomumo, vykdymo proceso efektyvumo principų, turi teisę mažinti atlygį antstoliui konkrečioje byloje.

4.4. Asociacija „Lietuvos antstolių rūmai“ (toliau – ir Antstolių rūmai) Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateiktoje nuomonėje nurodo, jog nėra teisinio pagrindo konstatuoti Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto I lentelės dalies, pažymėtos eilės Nr. 16, prieštaravimo aukštesnės galios teisės aktams.

4.4.1. Į Lietuvos vyriausiąją administracinę teisimą besikreipusio Kauno apylinkės teismo nutartyje nėra jokių teisinių argumentų, kuriais būtų atskleidžiama neatitiktis tarp norminėje byloje ginčijamos Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatos ir Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalyje išvardytų vykdymo išlaidų reguliavimui teisiškai reikšmingų kriterijų. Taip pat minėtasis teismas neatsižvelgė į tai, jog ginčijama nuostata yra pagrįsta būtent atliktais ekonominiais skaičiavimais, kaip to reikalauja Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalis. Šiuo tikslu, be kita ko, gavus Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės atlikto valstybinio audito tema „Teismo antstolio reformos vykdymas“ išvadas, 2005 m. buvo inicijuota antstolių ekonominės veiklos analizė, pasitelkiant tarptautinę audito kompaniją „Ernst & Young Baltic“. Teisingumo ministro 2007 m. kovo 21 d. įsakymu taip pat buvo sudaryta darbo grupė naujam Sprendimų vykdymo instrukcijos projektui parengti, įtraukiant į šią grupę įvairių žinybų specialistus. 2008 m. UAB „Auditas“ atliko antstolių veiklos auditą, kurio tikslas buvo nustatyti vykdomųjų bylų administravimo išlaidų ir atlyginimo dydžius antstoliui už įstatymo nustatytų vykdomųjų dokumentų vykdymą, faktinių aplinkybių konstatavimą teismo pavedimu ir pan., kurie turi būti pagrįsti ekonominiais kriterijais, atsižvelgiant į socialinius veiksnius. Vėliau rengiant ir keičiant Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytus antstolių veiklos įkainius, buvo remtasi būtent šios audito bendrovės atlikto antstolių veiklos audito duomenimis bei išvadomis.

4.4.2. Nepagrįsta Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto I lentelės dalies, pažymėtos eilės Nr. 16, teisėtumo klausimą kelti atsietai nuo kitų atlygio antstoliui dydžio klausimų. Antstolių įstatymo 12, 21 straipsnių pakeitimo projekto (Nr. XIP-2147) 2010 m. gegužės 27 d. aiškinamojo rašto turinys leidžia spręsti apie įstatymų leidėjo ketinimus, susijusius su Antstolių įstatymo 21 straipsnio pataisos parengimu ir jos priėmimu. Iš jo matyti, jog ginčijamoje normoje nurodyti atlygio antstoliui dydžiai yra pagrįsti tiek ekonominiais skaičiavimais, tiek antstolių veiklos specifika, dėl kurios ir buvo įtvirtintas vykdymo išlaidų perskirstymo (kryžminio subsidijavimo) tarp skirtingų vykdymo proceso dalyvių principas. Pažymėtina, jog tam tikri antstolių administruojami vykdomieji dokumentai yra nuostolingi, kas lemia tai, jog dalis iš anksto neprognozuojamų, kintamų bylų vykdymo sąnaudų dengiama iš antstolio atlyginimo. Kitais žodžiais tariant, mažų vykdomųjų bylų išlaidų padengimo rizika tenka pačiam antstoliui ir jis jas priverstas dengti iš kitų „sėkmingesnių“ vykdomųjų bylų, kurios sudaro tik bemaž trečdalį visų vykdomųjų bylų skaičiaus.

4.4.3. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog Sprendimų vykdymo instrukcija numato atvejus, kuomet atlygis antstoliui vykdomųjų dokumentų (iš dalies) vykdymo atveju nepriklauso, kaip antai: kai skolininkas išlaikymą moka pats į antstolio depozitinę sąskaitą (SVI 58 p.); kai išlaikymas ar jo įsiskolinimas išieškomas iš skolininko darbo užmokesčio ar kitų jam prilygintų skolininko pajamų (SVI 58 p.) ir kt. Be to, Valstybinė mokesčių inspekcija, pateikdama antstoliams vykdyti

vykdomuosius dokumentus, neapmoka vykdomosios bylos administravimo išlaidų, todėl tokiais atvejais vykdomosios bylos administravimo būtinios ir papildomos išlaidos, patiriamos priverstinio išieškojimo procese, gali būti padengtos tik antstoliui realiai išieškojus valstybės naudai priteistą skolą, o iki realaus išieškojimo antstolis iš esmės avansuoja priverstinio vykdymo veiksmų kaštus savo sąskaita. 2005 m. vykdant antstolių veiklos analizę pateiktais skaičiavimais, pradedant vykdyti naują bylą, tik apie 20 proc. jos vykdymo sąnaudų gali būti iš anksto numatytos ir nepriklausyti nuo vykdymo eigos, todėl antstoliams tenka nemaža rizika. Visa tai bei Antstolių rūmų nuomonėje pateikti statistiniai duomenys rodo, jog antstoliai dalį kontoros pajamų turi priverstinai skirti nuostolingiems priverstinio išieškojimo procesams administruoti.

4.4.4. Pareiškėjo iškeltas klausimas yra iš esmės klausimas ne dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalies, pažymėtos eilės Nr. 16, nuostatų teisėtumo, o klausimas, susijęs su atlygio antstoliui dydžio, remiantis procentine išraiška, apskaičiavimu, kuris reglamentuojamas kitose Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatose. Tačiau atlygio antstoliui dydžio, remiantis Sprendimų vykdymo instrukcijoje numatyta procentine išraiška, apskaičiavimo klausimo ir kartu, pavyzdžiui, Sprendimų vykdymo instrukcijos 51, 52 punktų teisėtumo klausimo pareiškėjas nekelia. Dėl šios priežasties pareiškėjo iškelta abejonė dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalies, pažymėtos eilės Nr. 16, ta apimtimi, kuria nustatytas 4 proc. išieškotos sumos (procentine išraiška išreikštas) atlygio antstoliui dydis adekvatumo (proporcingumo) ir teisėtumo nesudaro pagrindo spręsti dėl šios nuostatos neatitikimo Konstitucijai ir Antstolių įstatymui.

4.4.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė praktika patvirtina, jog yra pripažįstama teismų teisė mažinti pagal Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatas apskaičiuotą atlyginimą antstoliui, jeigu tam egzistuoja atitinkami faktiniai pagrindai (pvz., kasacinės bylos Nr. 3K-3-184/2012, 3K-3-255/2008, 3K-7-5/2007, 3K-7-1/2007). Todėl pareiškėjo keliamas klausimas atlygio antstoliui dydžio adekvatumo (proporcingumo) aspektu pagal savo pobūdį ir esmę sudaro Kauno apylinkės teismo nagrinėjamos civilinės bylos dalyką. Taigi, šį klausimą turi išspręsti pats teismas, priimdamas atitinkamą procesinį sprendimą dėl civilinės bylos ginčo esmės ir savarankiškai spręsdamas dėl Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos asmens teisės gauti teisingą apmokėjimą už darbą.

4.4.6. Pareiškėjas nepagrįstai teigia, jog Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta eilės Nr. 16, pažeidžia Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintą asmenų lygiateisiškumo principą. Remiantis konstitucine jurisprudencija, suformuota aiškinant šią konstitucinę nuostatą, darytina išvada, jog asmenų lygiateisiškumo principas savaime nepaneigia to, kad įstatymu gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingoje padėtyje, atžvilgiu. Tai reiškia, jog negali būti laikomas konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimu nevienodas, diferencijuotas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų, priklausančių skirtingoms kategorijoms, atžvilgiu, jeigu tarp šių asmenų yra tokio pobūdžio skirtumų, kurie tokį diferencijuotą reguliavimą daro objektyviai pateisinamą.

4.4.7. Antstolio statusas, jo veiklos rizika bei kita specifika, kylanti iš Antstolių įstatyme įtvirtinto teisinio reglamentavimo, leidžia teigti, kad savarankiška profesinė veikla besiverčiantys antstoliai negali būti prilyginami teisėjams, valstybės tarnautojams, taip pat notarams. Todėl nėra jokie pagrindai teigti, kad iš Konstitucijos kyla reikalavimas nustatyti vienodas ar iš esmės panašias teisėjų, valstybės tarnautojų darbo apmokėjimo, notarų paslaugų apmokėjimo ir savarankiška profesinė (privačia) veikla besiverčiančių antstolių funkcijų vykdymo ir paslaugų apmokėjimo sistemas, o ginčijama Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostata nelaikytina prieštaraujanti Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai. Atitinkamai nėra pagrindo teigti, jog ginčijama nuostata prieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai ar Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

III.

5. Nagrinėjamoje byloje į Lietuvos vyriausiąją administracinę teisumą besikreipusio Kauno apylinkės teismo nutartimi buvo iškeltas klausimas dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 „Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 14 d. įsakymo Nr. 1R-265 ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. 1R-383 redakcijų) 50 punkto 1 lentelės dalies, pažymėtos eilės Nr. 16, atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai, Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai ir Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 daliai, ta apimtimi, kuria:

- a) nustatytas 4 proc. nuo išieškotos sumos atlygio antstoliui dydis;
- b) nenumatyta tolesnė atlygio diferenciacija, pagal kurią už didesnę išieškomą sumą būtų numatytas mažesnės procentinės išraiškos atlygis;
- c) nenumatytas maksimalus atlygio dydis, išieškojimo sumai viršijant tam tikrą dydį numatant ne procentinę, bet absoliučiu dydžiu apibrėžtą atlygio antstoliui išraišką.

6. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, jog iš Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo šešioliktojo skirsnio, nustatančio pareiškimų ištirti norminių administracinių aktų teisėtumą nagrinėjimo tvarką, matyti, kad norminės administracinės bylos nagrinėjimo ribas, visų pirma, apibrėžia pareiškėjo pareiškime pateiktas prašymas, jo apimtis, taip pat šį prašymą pagrindžiantys teisiniai argumentai. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje yra pažymėta, kad būtent teismo nutartis prašyti ištirti norminio administracinio akto teisėtumą yra tas procesinis dokumentas, kuris apibrėžia iškeliama norminės administracinės bylos nagrinėjimo dalyką bei ribas ir pagal kurį ši byla turi būti nagrinėjama (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gegužės 21 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I-4-822/2015, 2013 m. gegužės 21 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁶⁶²-11/2013). Norminės administracinio akto teisėtumo bylos išnagrinėjimas turi padėti teismui įvykdyti teisingumą individualioje byloje, būti naudingas (bylos išnagrinėjimo iš esmės ir procesinio sprendimo priėmimo byloje aspektu) besikreipiančiam teismui (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. vasario 26 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁵⁷⁵-3/2009, 2016 m. kovo 10 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I-9-261/2016). Atsižvelgdama į tai, kas paminėta pirmiau, išplėstinė teisėjų kolegija šioje byloje nagrinės pareiškėjo kreipimąsi ir vertins ginčijamos Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatos teisėtumą Kauno apylinkės teismo 2015 m. liepos 23 d. nutartyje suformuluoto prašymo (dalyko ir argumentų) ribose.

7. Sprendimų vykdymo instrukcijos (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 14 d. įsakymo Nr. 1R-265 redakcija) 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta eilės Nr. 16, *inter alia* įtvirtina, jog nuo 100 000 Lt išieškotinos sumos atlygis antstoliui yra 4 procentai nuo išieškotos sumos, bet ne mažiau kaip 6 000 Lt. Aiškumo dėlei taip pat reikia pažymėti, jog kita Kauno apylinkės teismo nurodoma Sprendimų vykdymo instrukcijos redakcija (patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 1R-383) norminėje byloje tiriama nuostata buvo *inter alia* išdėstyta taip: „nuo 28 962 eurų išieškotinos sumos atlygis antstoliui už vykdomojo dokumento įvykdymą yra 4 procentai nuo išieškotos sumos, bet ne mažiau kaip 1 737,72 euro“. Atsižvelgiant į tai, jog pastarąją Sprendimų vykdymo redakcija buvo padarytas iš esmės techninio pobūdžio pakeitimas – anksčiau Lietuvos litais išreikštas išieškotinos sumos ir atlygio antstoliui sumas konvertuojant į eurus – išplėstinė teisėjų kolegija toliau byloje aktualias sumas įvardins tiek litais, tiek eurai.

IV.

8. Išplėstinė teisėjų kolegija, prieš pereidama prie norminio akto dalies teisėtumo tyrimo Kauno apylinkės teismo nutartyje nurodomais aspektais, pažymi, jog pareiga Vyriausybei ar jos įgaliotai institucijai parengti ir priimti Sprendimų vykdymo instrukciją, kaip aktą, nustatantį vykdymo proceso normų taikymo tvarką, *expressis verbis* yra numatyta Lietuvos Respublikos

civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 583 straipsnyje. Minėtojo straipsnio 2 dalis įtvirtina, jog Sprendimų vykdymo instrukcijos ir kitų norminių teisės aktų reikalavimai atliekant vykdymo veiksmus privalomi visiems asmenims. CPK 609 straipsnis, reglamentuojantis vykdymo išlaidų rūšis, savo ruožtu taip pat nukreipia į Sprendimų vykdymo instrukciją, įtvirtindamas, jog būtent šis teisės aktas nustato vykdymo išlaidų dydį, apskaičiavimo ir apmokėjimo tvarką.

9. Pirmą kartą Sprendimų vykdymo instrukcija buvo priimta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 432 ir neteko galios nuo 2005 m. lapkričio 4 d. Naująja redakcija ji buvo išdėstyta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 ir buvo ne kartą keičiama. Pastebėtina, jog nors ilgainiui keitėsi Sprendimų vykdymo instrukcijos reguliuojamas atlygis antstoliui išieškojus sumas nuo 200 Lt iki 1000 Lt, tokiu būdu įgyvendinant „mažųjų skolų įkainių reformą“ (žr. Simaitis, R. *Kokio Lietuvai reikia antstolio – turtingo ar vargšo?* Justitia, 2006, Nr. 1(59), p. 43), Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalies, pažymėtos Nr. 16, nuostata, jog perkopus išieškotą 100 000 Lt sumą, antstolio atlygis sudaro 4 procentus išieškotos sumos (bet ne mažiau kaip 6000 Lt), išliko tapati. Minėtoje nuostatoje įtvirtinta atlygio antstoliui proporcija, susieta su atskaitine išieškotina suma, niekada nebuvo nei sumažinta, nei toliau diferencijuojama, nei ribojama absoliučiu dydžiu. Nepaisant to, teisėkūrinių pasiūlymų, nukreiptų į norminėje byloje tiriamos nuostatos pakeitimą, būta. Antai, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2010 m. balandžio 13 d. parengtu Sprendimų vykdymo instrukcijos pakeitimo projektu buvo siūloma 4 proc. atlygį (bet ne mažiau kaip 6 000 Lt) antstoliui nustatyti išieškojus nuo 100 000 iki 199 999,99 Lt sumą, 3 proc. (bet ne mažiau kaip 8 000 Lt) – išieškojus nuo 200 000 iki 499 999,99 Lt sumą, 2 proc. (bet ne mažiau kaip 15 000 Lt) – išieškojus nuo 500 000 iki 999 999,99 Lt sumą, 1 proc. (bet ne mažiau kaip 20 000 Lt) – išieškojus sumą nuo 1 000 000 Lt. 2005 m. taip pat siūlyta keisti Antstolių įstatymą, nurodant, jog „atlyginimo antstoliui už atskiro vykdomojo dokumento vykdymą dydis negali būti didesnis už vadovaujantis Vyriausybės patvirtinta metodika nustatytas faktines tokio vykdymo sąnaudas“, tačiau siūlymo buvo atsisakyta motyvuojant, jog tai panaikintų antstolių motyvaciją efektyviai vykdyti vykdomuosius dokumentus bei nesudarytų sąlygų antstoliams iš savo veiklos užsidirbti (gauti pajamų), būti ekonomiškai nepriklausomiems (žr. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. spalio 28 d. Nutarimą Nr. 1156 „Dėl Lietuvos Respublikos Antstolių įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto XP-609“).

10. Pažymėtina ir tai, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas jau yra tyręs Sprendimų vykdymo instrukcijos ar tam tikrų jos dalių teisėtumą (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. spalio 28 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I-1-4-05, 2009 m. kovo 20 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I-575-10/2009, 2009 m. kovo 20 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I-146-4/2009, 2010 m. balandžio 12 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I-444-1/2010). Primintina, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, administracinėje byloje Nr. I-444-1/2010 atlikęs Sprendimų vykdymo instrukcijoje pasirinkto teisinio reguliavimo modelio ir vykdymo išlaidų grupavimo, atskirai išskiriant atlyginimą antstoliui „sėkmės mokesčio“ forma, teisėtumo tyrimą pateikė ir šiai norminei bylai aktualų išaiškinimą, jog išlaidų už atskirus vykdymo veiksmus rūšis yra kompensacinio pobūdžio, o atlyginimas antstoliui yra atlyginamojo pobūdžio.

V.

Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalies, pažymėtos eilės Nr. 16, atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai

11. Pirmiausia byloje pasisakytina, ar Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta eilės Nr. 16, ta apimtimi, kuria: a) nustatytas 4 proc. nuo išieškotos sumos atlygio antstoliui dydis; b) nenustatyta tolesnė atlygio diferenciacija, pagal kurią už didesnę išieškotą sumą būtų numatytas mažesnės procentinės išraiškos atlygis; c) nenumatytas maksimalus atlygio dydis, išieškojimo sumai viršijant tam tikrą dydį numatant ne procentinę, bet absoliučiu dydžiu

apibrėžtą atlygio antstoliui išraišką, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam asmenų lygiateisiškumo principui.

12. Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalis įtvirtina, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Iš Kauno apylinkės teismo nutarties, kuria buvo kreiptasi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą dėl norminės bylos iškėlimo, matyti, jog pareiškėjui, be kita ko, kilo abejonė, ar ginčijamu poįstatyminio teisės akto reguliavimu nustatytas atlygio antstoliui dydis nelemia neproporcingai didelio atlygio antstoliui, tokiu būdu iškreipdamas pusiausvyrą tarp antstolio teisės į atlygį ir atitinkamos kitų teisinių profesijų atstovų teisės. Idant pagrįstų šią savo abejonę, pareiškėjas palygino individualioje byloje sėkmingai išieškojimą atlikusios antstolės priskaičiuotą atlygį su kitų teisinių profesijų atstovų – teisėjų, notarų, aukščiausios kategorijos valstybės tarnautojų – darbo užmokesčiu. Kauno apylinkės teismas, be kita ko, nurodė, jog konkrečioje byloje susiklosčiusi situacija lėmė, kad antstolė už dvi dienas vykdytoje vykdomojoje byloje kelių standartinių veiksmų atlikimą, remdamasi ginčijama Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostata, sau priskaičiavo atlygį, kuris prilygsta daugiau nei ketverių metų apylinkės teismo teisėjo atlyginimui ar aukščiausios kategorijos valstybės tarnautojo trejų metų darbo užmokesčiui. Nutartyje pastebėta ir tai, jog notarų imamo atlyginimo už su sandorių verte siejamų notarinių veiksmų atlikimą dydžiai visais atvejais yra mažesni už 1 procentą.

13. Išplėstinė teisėjų kolegija šioje bylos plotmėje atkreipia dėmesį, kad atskleisdamas konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo turinį, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog visų asmenų lygybės įstatymui principas – demokratinės visuomenės pagrindas. Konstitucijos nuostata „įstatymui visi asmenys lygūs“ reikalauja, kad šalies teisėje būtų įtvirtintos pagrindinės teisės ir pareigos kiekvienam asmeniui lygiai su kitais, be jokių išimčių. Šioje nuostatoje skelbiama formali visų asmenų lygybė. Ji įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pačius faktus savavališkai vertinti skirtingai. Konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 27 d., 2012 m. birželio 29 d., 2012 m. gruodžio 14 d. nutarimai).

14. Tačiau, kaip ne kartą savo nutarimuose yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, konstitucinis visų asmenų lygybės principas savaime nepaneigia to, kad įstatymas gali nustatyti nevienodą teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu. Socialinio gyvenimo įvairovė gali lemti teisinio reguliavimo būdą ir turinį. Vertinant tai, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teises aplinkybes. Pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai. Konkrečios teisės normos atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui galima įvertinti tik atsižvelgus į visas turinčias reikšmės aplinkybes (*inter alia* Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. nutarimas, 2000 m. rugsėjo 19 d. nutarimas, 2003 m. liepos 4 d. nutarimas, 2009 m. kovo 2 d. nutarimas).

15. Atsižvelgdama į minėtuosius argumentus, išplėstinė teisėjų kolegija tirs, ar pagrįsta pareiškėjo išreikšta abejonė, kad Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalyje, pažymėtoje eilės Nr. 16, įtvirtintas reguliavimas iškraipo atlyginimų tarp skirtingų teisinių profesijų atstovų pusiausvyrą ir, atitinkamai, juos traktuoja nelygiateisiškai.

16. Pirmiausia, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, minėtu bylos aspektu atsižvelgtina į teisiškai reikšmingų aplinkybių visumą, be kita ko – antstolio statusą, jam priskirtas funkcijas, su jomis susijusią profesinę riziką, antstolio veiklos ribojimus ir kitą jo veiklos specifiką. Pažymėtina, jog Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 27 d. Nutarimu Nr. 1484 „Dėl teismo antstolių institucinės reformos metmenų patvirtinimo“ (toliau – ir Teismo antstolių institucinės reformos metmenys) buvo nutarta atsisakyti lig tol veikusių teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų ir, remiantis Vakarų Europos valstybių patirtimi, sukurti šiuolaikišką, veiksmingą, valstybės ir visuomenės poreikius tenkinantį teismų bei kitų institucijų sprendimų vykdymo procesą, be kita ko, suteikiant antstoliams profesines paslaugas teikiančių asmenų statusą, tačiau paliekant tam tikrus Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įgaliojimus antstolių veiklos kontrolės ir kitose srityse (Nutarimo 1.1 ir 1.2 p.). Antstolių įstatymas savo ruožtu įtvirtina, jog antstolis – tai valstybės

įgaliotas asmuo, kuriam valstybė suteikia vykdomųjų dokumentų vykdymo, faktinių aplinkybių konstatavimo, dokumentų perdavimo ir kitas įstatymų nustatytas funkcijas (Antstolių įstatymo 2 str. 1 d.). Atlikdami savo funkcijas, antstoliai yra nepriklausomi ir savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, šiuo bei kitais įstatymais, kitais teisės aktais, Antstolių profesinės etikos kodeksu (Antstolių įstatymo 3 str. 2 d.). Antstolis, vykdydamas veiklą, negali eiti kitų mokamų pareigų įmonėse, įstaigose ir organizacijose ar dirbti kito darbo, išskyrus darbą antstolių savivaldos institucijose ir mokslinę, kūrybinę ar pedagoginę veiklą, darbą visų lygių rinkimų ir referendumo komisijose, taip pat negali būti renkamas (skiriamas) įmonės, kurios veikla yra susijusi su skolų išieškojimu, turto saugojimu, turto vertinimu, teisinėmis konsultacijomis, tarpininkavimo paslaugų teikimu, valdymo organų nariu (Antstolių įstatymo 10 str. 1 d.).

17. Antstolių įstatymo 16 straipsnio 1 dalis *inter alia* įtvirtina, jog antstolis už savo paties ir savo darbuotojų padarytą žalą atsako įstatymų nustatyta tvarka. Atsižvelgiant į tai, antstolio profesinė civilinė atsakomybė už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą atliekant antstolio funkcijas, viršijančią 290 eurų, draudžiama privalomuoju draudimu (Antstolių įstatymo 17 str. 1 d.). Antstoliai profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu draudžiami sudarant bendrą visų antstolių profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartį. Antstolių profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo draudėjas yra Lietuvos antstolių rūmai. Kiekvienas antstolis Lietuvos antstolių rūmams privalo mokėti draudimo įmoką (Antstolių įstatymo 17 str. 3 d.).

18. Veiklai vykdyti vienas ar keli antstoliai turi įkurti antstolio (antstolių) kontorą. Antstolio (antstolių) kontora yra antstolio (antstolių) darbo vieta. Antstolio kontora įkuriama antstolio veiklos teritorijoje. Antstolio (antstolių) kontoroje turi būti sudarytos tinkamos sąlygos priimti asmenis (Antstolių įstatymo 18 str. 1, 4 d.). Antstolis taip pat privalo nuolat kelti kvalifikaciją (Antstolių įstatymo 38 str. 1 d.).

19. Antstolių įstatymo 21 straipsnio 1 dalis numato, jog antstolis *privalo* vykdyti įstatymų nustatytus vykdomuosius dokumentus, teismo pavedimu konstatuoti faktines aplinkybes, teismo pavedimu perduoti ir įteikti dokumentus Lietuvos Respublikoje esantiems fiziniams ir juridiniams asmenims, atlikti kitas įstatymų nustatytas funkcijas. Šio straipsnio 2 dalis savo ruožtu įtvirtina paslaugų, kurias antstolis *gali* teikti, sąrašą. Tačiau pagal minėtojo straipsnio 3 dalį minėtųjų paslaugų teikimas neturi trukdyti atlikti įstatymų nustatytas funkcijas. Iš CPK nuostatų taip pat matyti, jog antstolis neturi teisės atsisakyti priimti vykdyti vykdomąjį dokumentą tuo pagrindu, jog galima pagrįstai manyti, kad jam pateikto vykdomojo dokumento vykdymas bus nuostolingas (CPK 650 – 651 str.). Antstoliams už jiems priskirtų funkcijų vykdymą sumoka priverstinio vykdymo proceso šalys atitinkamų vykdymo išlaidų forma (CPK 610 – 611 str.).

20. Pridurtina ir tai, jog Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2008 m. sausio 7 d. nutarime vertindamas antstolių profesijos ir jų vykdomos veiklos pobūdį nurodė, kad, viena vertus, „antstoliai vykdo tokias funkcijas, kurių vykdymą valstybė privalo užtikrinti. Šių funkcijų vykdymo užtikrinimas – viešasis interesas ir valstybės priedermė“. Kita vertus, Konstitucinis Teismas minėtame nutarime pažymėjo, kad „antstoliai nėra valstybės (ar savivaldybės) tarnautojai ir verčiasi savarankiška profesine (privačia) veikla, tačiau jų funkcijas, kitą veiklą bei įgaliojimus apibrėžia įstatymai. <...> Apibendrinant konstatuotina, kad antstolio profesija – tai valstybės kontroliuojama profesija, t. y. toks viešąjį interesą užtikrinančių funkcijų vykdymas, kai tai daro savarankiška profesine (privačia) veikla besiverčiantys asmenys (už atlygį), o jiems šias funkcijas vykdyti perdavusi valstybė turi kontroliuoti, kaip jos yra vykdomos”.

21. Minėta, jog pareiškėjas savo nutartyje, kuria kreiptasi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą, lygina individualioje byloje sėkmingai išieškojimą atlikusios antstolės priskaičiuotą atlygį su kitų teisinių profesijų atstovų – teisėjų, notarų, aukščiausios kategorijos valstybės tarnautojų – darbo užmokesčiu. Tačiau išplėstinė teisėjų kolegija norminėje byloje tiriamos Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatos prieštaros Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam asmenų lygiateisiškumo principui pareiškėjo nurodomais motyvais neįžvelgia, nes visi jo išvardyti teisinių profesijų atstovai yra skirtingose teisinėse padėtyse. Išplėstinei teisėjų kolegijai nekyla abejonių dėl to, jog skiriasi minėtųjų profesinių grupių *raison d'être* (pr. – buvimo prasmė) ir jiems priskirtos funkcijos, ir atitinkamai – teisiniu reguliavimu sudarytos sąlygos šioms funkcijoms

vykdyti. Teisėjų konstitucinė priedermė yra nagrinėti bylas ir priimti sprendimus Lietuvos Respublikos vardu. Vykdydami ją, teisėjai yra nepriklausomi ir klauso tik įstatymo (Konstitucijos 109 str.). Ir nors pastarasis reikalavimas yra keliamas ir antstolių veiklai, iš pirmiau minėto Konstitucinio Teismo nutarimo matyti, jog antstoliai, įgyvendindami valstybės jiems pavestas funkcijas vykdymo procese, savo veiklą vykdo savarankiškos profesinės (privačios) veiklos pagrindais. Kitais žodžiais tariant, jei teisėjų ar kitų valstybės tarnautojų atlyginimas yra mokamas iš valstybės biudžeto, atlyginimas antstoliams, kaip minėta pirmiau, yra finansuojamas priverstinio vykdymo proceso šalių atitinkamų vykdymo išlaidų forma ir (arba) gaunamas antstoliams teikiant papildomas paslaugas (teisines konsultacijas, turto saugojimą (administravimą) vykdymo procese, faktų konstatavimą, dokumentų įteikimą, tarpininkavimą vykdant turtines prievoles ir pan.), susitarus su klientu dėl šių paslaugų apmokėjimo tvarkos (Antstolių įstatymo 21 str. 2 d., 8 d.).

22. Šiuo bylos aspektu taip pat pažymėtina, jog priešingai nei antstolių veikloje, biudžeto lėšomis teisėjams ar kitiems valstybės tarnautojams yra finansuojamas ne tik atlyginimas už darbą, bet ir išlaikoma (sukuriama) jų darbo vieta ir funkcijų vykdymui reikalinga infrastruktūra (*inter alia* – Teismų įstatymo 128 str.). Skiriasi ir šių dviejų teisinių profesijų atstovų grupių socialinis aprūpinimas – teisėjai ar kiti valstybės tarnautojai yra draudžiami valstybiniu socialiniu draudimu (Teismų įstatymo 99 str., Valstybės tarnybos įstatymo 40 str.), o teisėjams yra numatyta ir teisė gauti valstybinę pensiją (Teismų įstatymo 100 str.). Antstoliai savo ruožtu privalomai draudžiami tik pensijų socialiniu draudimu pagrindinei ir papildomai pensijos dalims (Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 str. 3 d.). Ligos ir motinystės socialiniu draudimu ar kitomis draudimo rūšimis antstoliai (kaip ir jų kontorų darbuotojai) turi pasirūpinti savarankiškai. Valstybės lėšomis teisėjams užtikrinama ir galimybė plėsti savo žinias, reikalingas teisėjo pareigoms atlikti, ir kelti profesinę kvalifikaciją (Teismų įstatymo 101 str. 9 d.). Kvalifikaciją tobulinti iš valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui nustatytų asignavimų gali ir valstybės tarnautojai (Valstybės tarnybos įstatymo 46 str. 1 d.). Be to, pagal Teismų įstatymą, teisėjas ar teismas neatsako už žalą, atsiradusią proceso šaliai dėl to, kad byloje priimtas neteisėtas ar nepagrįstas sprendimas (Teismų įstatymo 47 str. 8 d.). Valstybės tarnautojo neteisėtais veiksmais padaryta atlygintina žala taip pat ribojama (Valstybės tarnybos įstatymo 33 str. 2 d.).

23. Visos šios aplinkybės įtikinamai ir užtektinai pagrindžia, jog tarp antstolių ir kitų pareiškėjo minimų teisinių profesijų atstovų – teisėjų ar kitų valstybės tarnautojų – egzistuoja teisinės padėties skirtumai, lemiantys objektyviai pateisinamą skirtingą teisinį reguliavimą, *inter alia* – diferencijuotą atlygį už darbą. Kiek panašesnė yra antstolių ir notarų, kaip laisvųjų profesijų atstovų, teisinė padėtis, tačiau ir šioje bylos plotmėje nėra pagrindo teigti, jog tarp šių subjektų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad nevienodas jų traktavimas negali būti objektyviai pateisinamas Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies prasme.

24. Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas savo 2010 m. kovo 22 d. nutarime, notaro profesija yra valstybės kontroliuojama profesija, t. y. toks viešąjį interesą užtikrinančių funkcijų – fizinių ir juridinių asmenų subjektinių teisių ir juridinių faktų juridinio įtvirtinimo, šių asmenų ir valstybės teisėtų interesų apsaugos užtikrinimo – vykdymas, kai tai daro savarankiška profesine veikla besiverčiantys asmenys, o jiems šias funkcijas vykdyti perdavusi valstybė kontroliuoja, kaip jos vykdomos.

25. Pagal šios teisinės profesijos veiklą apibrėžiančio Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 2 straipsnį, notaras yra valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis šio įstatymo nustatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų. Notariato įstatymo 26 straipsnis įtvirtina notarų galimus atlikti veiksmus, o šio įstatymo 19 ir 19¹ straipsniai reglamentuoja notarų atlygį už šių veiksmų atlikimą. Pastarosios įstatymo nuostatos, reglamentuojančios notaro pajamas, nukreipia į poįstatyminį teisės aktą, t. y. į Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1996 m. rugsėjo 12 d. įsakymu Nr. patvirtintą Notarų imamo atlyginimo už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas laikinųjų dydžių sąrašą. Pasak pareiškėjo, šiame akte įtvirtinti, su sandorių verte siejami dydžiai, visais atvejais yra mažesni už 1 procentą.

26. Tačiau, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, notarų atliekamos funkcijos yra ne tik nepriverstinio pobūdžio, bet ir, kaip matyti iš Notariato įstatymo 26 straipsnio – kur kas platesnės

nei antstolių. Pažymėtina ir tai, jog iš esmės skiriasi notarų ir antstolių veiklos finansavimo principai. Notarui priklausanti atlyginimą už notarinio veiksmo atlikimą sumoka į notarą besikreipiantis asmuo, todėl nėra rizikos, kad notaras negaus jam priklausančio atlyginimo. Tuo tarpu dalis antstolių vykdomų vykdomųjų bylų, kaip rodo į norminę bylą pateikti duomenys, yra nuostolingos, finansuojamos kitose bylose gautomis vykdymo išlaidos (toku būdu įgyvendinant kryžminio subsidijavimo principą). Be to, tam tikrais išieškojimo valstybės naudai atvejais, kaip antai inicijuotais Valstybinės mokesčių inspekcijos, antstolis savo sąskaita turi avansuoti priverstinio vykdymo veiksmų išlaidas iki realaus išieškojimo. Šios aplinkybės leidžia manyti, jog antstolis, vykdydamas įstatymų jam pavestą veiklą, prisiima kur kas didesnę finansinę riziką nei notaras.

27. Remiantis pirmiau minėtų motyvų visuma, nėra pagrįsta teigti, kad sąlygiškai didesnis atlygis (ar veikiau – teisinė galimybė šį atlygį gauti atlikus sėkmingą priverstinį išieškojimą) vienai teisinių profesijų atstovų grupei savaime sukuria Konstitucijos netoleruojamą asmenų nelygiateisiškumo situaciją. Išplėstinė teisėjų kolegija neturi pagrindo manyti jog Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta eilės Nr. 16, ta apimtimi, kuria: a) nustatytas 4 proc. nuo išieškotos sumos atlygio antstoliui dydis; b) nenustatyta tolesnė atlygio diferenciacija, pagal kurią už didesnę išieškomą sumą būtų numatytas mažesnės procentinės išraiškos atlygis; c) nenumatytas maksimalus atlygio dydis, išieškojimo sumai viršijant tam tikrą dydį numatant ne procentinę, bet absoliučiu dydžiu apibrėžtą atlygio antstoliui išraišką, prieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam asmenų lygiateisiškumo principui.

VI.

Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalies, pažymėtos eilės Nr. 16, atitikties Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai

28. Pareiškėjas nutartyje, kuria kreiptasi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą, taip pat prašo ištirti ginčijamos Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatos galimą prieštaravimą Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai, įtvirtinančiai, jog valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei. Tačiau pastebėtina, jog detalesnių argumentų, kuo būtent pasireiškia ginčijamos Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatos prieštaravimas šiam konstituciniam imperatyvui, pareiškėjas nepateikia, ją cituodamas savo bendrųjų argumentų apie tai, jog tiriamą nuostatą nustatomas atlygio antstoliui dydis yra per didelis ir neadekvatus, kontekste.

29. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, jog atskleisdamas įvairius Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies turinio aspektus, Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, jog ši Konstitucijos nuostata, jog valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, suponuoja valstybės, taip pat valstybės valdžią įgyvendinančių bei kitų valstybės institucijų pareigą, paisant Konstitucijos normų ir principų, atsižvelgiant į tautos ūkio būklę, ekonomikos ir socialinio gyvenimo įvairovę bei kintamumą, nustatyti tokį ūkinės veiklos teisinį reguliavimą, kuris tarnautų bendrai tautos gerovei. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintas konstitucinis principas, nubrėžiantis ūkinės veiklos reguliavimo tikslus, kryptis, būdus, ribas. Valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, turi laikytis asmens ir visuomenės interesų derinimo principo, užtikrinti ir privataus asmens (ūkinės veiklos subjekto), ir visuomenės interesus.

30. Konstitucijoje yra įtvirtinta valstybės priedermė siekti bendros tautos gerovės (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas). Bendra tautos gerovė – tai gana bendras ir platus kriterijus, kurį taikant gali būti remiamasi *inter alia* tikslingumo argumentais; sąvokos „bendra tautos gerovė“ turinys kiekvienu konkrečiu atveju atskleidžiamas atsižvelgiant į ekonominius, socialinius bei kitus svarbius veiksnius; ūkinės veiklos reguliavimu valstybė privalo siekti ne atskirų asmenų gerovės, o būtent bendros tautos gerovės; Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje nurodytu ūkinės veiklos tarnavimu tautos gerovei negalima grįsti ar pateisinti tokio jos reguliavimo, kuriuo tam tikro ūkio subjekto teisės ir teisėti interesai ribojami daugiau nei būtina viešajam interesui užtikrinti, konstitucinėms vertybėms apsaugoti (Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d., 1999 m. spalio 6 d., 2000 m. spalio 18 d., 2002 m. balandžio 9 d., 2004 m. sausio 26

d., 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. kovo 30 d., 2008 m. birželio 30 d. nutarimai). Ūkinės veiklos teisinis reguliavimas nėra savitiksliis dalykas, jis yra socialinės inžinerijos priemonė, būdas per teisę siekti tautos gerovės – tai yra ūkinės veiklos teisinio reguliavimo kryptis (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas).

31. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, jog, kaip minėta pirmiau, antstolių veikla yra dvilypio pobūdžio: iš vienos pusės jie vykdo įstatymų jiems pavestas funkcijas, t. y. vykdo įstatymų nustatytus vykdomuosius dokumentus, konstatuoja teismo pavestas faktines aplinkybes ir pan., iš kitos pusės – teikia papildomas paslaugas, kurios negali trukdyti pirmiau paminėtam įstatymų jiems priskirtų funkcijų vykdymui bei yra atlyginamos susitarus su klientu dėl šių paslaugų apmokėjimo tvarkos. Atsižvelgiant į tai, išplėstinė teisėjų kolegija nėra įtikinta, jog antstolių veikla šios norminės bylos plotmėje *sensu stricto* (lot. – griežtąja prasme) patenka į ūkinės veiklos aprėptį. Tokią išplėstinės teisėjų kolegijos poziciją stiprina Teismo antstolių institucinės reformos metmenų programinė nuostata, jog „antstolis nėra komercinės-ūkinės veiklos subjektas, jo veiklai nėra taikomi komercinė-ūkinę (taip pat įmonių) veiklą reglamentuojantys įstatymai, draudžiama kokio nors tiesioginė ar netiesioginė antstolio veiklos reklama“ (3 dalis). Be to apie tai, ar antstolių veikla laikytina ūkine veikla, kiek kitomis aplinkybėmis jau yra pasisakęs Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Kalbant konkrečiau, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, jog atskleidžiant ūkinės veiklos ir ūkio subjektų sąvoką turi būti laikomasi funkcinio požiūrio, t. y. turi būti vertinama, ar konkreti vykdoma veikla traktuotina kaip atlygintinų paslaugų teikimas (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartį administracineje byloje Nr. A⁸⁵⁸-3395/2011).

32. Ir vis dėlto minėtas antstolių vykdomos veiklos ambivalentiškumas neturėtų būti laikoma esmine, t. y. užkertančia kelią, aplinkybe pateikti atsakymą į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą besikreipusio teismo klausimą šioje bylos plotmėje. Iš konstitucinio teisinės valstybės principo bei sisteminio Konstitucijos nuostatų skaitymo nekyla abejonių, jog teisinis reguliavimas, nukreiptas tiek į antstolio, teikiančio papildomas-komercines paslaugas, tiek į antstolio, vykdančio įstatymų jam patikėtas valstybines funkcijas, veiklą, turi tarnauti tautos gerovei ir derėti su šiuo konstituciniu imperatyvu.

33. Nagrinėjimu atveju pareiškėjas nenurodė jokių konkrečių argumentų, kodėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalyje, pažymėtoje eilės Nr. 16, numatomas 4 procentų atlygio antstoliui dydis netarnauja tautos gerovei ir kokius būtent šio konstitucinio imperatyvo turinio elementus minėtasis teisinis reguliavimas pažeidžia. Pati procentinė atlygio antstoliui išraiška, nedetalizuojant teigtino jos neadekvatumo, savaime išvados apie galimą tautos gerovės pažeidimą taip pat nepagrindžia. Minėta, jog bendra tautos gerovė – tai gana bendras ir platus kriterijus, kurio turinys kiekvienu konkrečiu atveju atskleidžiamas atsižvelgiant į ekonominius, socialinius bei kitus svarbius veiksnius. Tiriamuoju atveju yra įmanoma ir alternatyvi įtikinama argumentacija, jog minėtosios procentinės atlygio antstoliui išraiškos dydis kaip tik yra orientuotas į tautos gerovę, nes, be kita ko, atlieka prevencinę funkciją ir užtikrina savanorišką, efektyvų ir operatyvų teismo sprendimo įvykdymą, skatindamas skolininkų nelaukti priverstinio išieškojimo veiksmų, t. y. teismo sprendimą vykdyti gera valia. Tokiu būdu užtikrinamas bendrasis civilinio proceso principas, kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių (CPK 2 str.).

34. Atsižvelgiant į pirmiau paminėtus motyvus, išplėstinė teisėjų kolegija ir šioje bylos dalyje neturi pagrindo manyti, jog Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta eilės Nr. 16, ta apimtimi, kuria: a) nustatytas 4 proc. nuo išieškotos sumos atlygio antstoliui dydis; b) nenustatyta tolesnė atlygio diferenciacija, pagal kurią už didesnę išieškomą sumą būtų numatytas mažesnės procentinės išraiškos atlygis; c) nenumatytas maksimalus atlygio dydis, išieškojimo sumai viršijant tam tikrą dydį numatant ne procentinę, bet absoliučiu dydžiu apibrėžtą atlygio antstoliui išraišką, prieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai.

VII.

Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalies, pažymėtos eilės Nr. 16, atitikties Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai

35. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo buvo paprašyta ištirti ir ar ginčijama Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostata neprieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, *inter alia* įtvirtinančiai, jog kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą.

36. Konstitucinis Teismas, aiškindamas minėtąją konstitucinę teisę, yra konstatavęs, jog teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą yra neatsiejama nuo konstitucinių lygiateisiškumo, teisingumo, teisinės valstybės principų (Konstitucinio Teismo 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimas). Tai, be kita ko, reiškia, jog asmeniui, kuris atliko pavestą darbą, pagal Konstituciją atsiranda teisė reikalauti, kad jam būtų sumokėtas visas pagal teisės aktus priklausantis darbo užmokestis (atlyginimas), taip pat kad jis būtų sumokėtas nustatytu laiku (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2009 m. gruodžio 11 d., 2011 m. vasario 14 d., 2013 m. balandžio 30 d. nutarimai).

37. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, pasisakydamas apie atlygio antstolių dydį, savo ruožtu yra išaiškinęs, jog atlygio antstoliui dydis turėtų būti toks, jog nepažeistų antstolių teisėtų lūkesčių užsidirbti iš savo veiklos: „Remiantis valstybės nustatyto vykdymo išlaidų teisiniu reglamentavimu susiklosto teisėti antstolių ekonominiai lūkesčiai. Valstybės nustatyti atlyginimo antstoliui už jam pavestų funkcijų vykdymą tvarka ir dydžiai yra pagrindas antstoliams tikėtis tam tikro rezultato, jeigu jie veiks teisėtai. Taigi antstolis turi teisėtą pagrindą tikėtis, kad už teisėtą priverstinio pobūdžio priemonių panaudojimą, įvykdant vykdomąjį dokumentą, kurio skolininkas neįvykdė savanoriškai, jis gaus nustatytą atlyginimą“ (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. vasario 5 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-7-5/2007 (Teismų praktika. 2007, 27), Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. vasario 5 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-7-1/2007).

38. Išplėstinė teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, jog pareiškėjas, išreikšdamas abejonę dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalies, pažymėtos eilės Nr. 16, atitikties Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai, ją formuluoja neatskleisto turinio teiginiais. Iš pareiškėjo nutarties, kuria nutarta kreiptis į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą, nėra aišku, kieno, pareiškėjo manymu, konstitucinė teisė į teisingą atlyginimą ginčijamu reguliavimu yra pažeidžiama. Iš nutartyje pateikiamų motyvų visumos galima daryti vienintelę įtikinamą prielaidą, kad ginčijamos Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatoje įtvirtinta sąlyginai didelė, toliau nebediferencijuojama ir absoliučiu dydžiu neribojama atlygio antstoliui procentine išraiška – 4 procentais nuo išieškotos sumos, viršijančios 100 000 Lt sumą – yra pažeidžiama kitų teisinių profesinių atstovų teisė į teisingą atlygį. Tačiau tokios prieštaros nežvelgtina remiantis pirmiau paminėtų motyvų, susijusių su Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatos atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, įtvirtinančiai asmenų lygiateisiškumo principą, visuma. Primintina, jog pastaruoju bylos aspektu nebuvo nustatyta, kad sąlygiškai didesnis atlygis vienai teisinių profesijų grupei savaime sukuria asmenų nelygiateisiškumo situaciją, kurios Konstitucija netoleruoja.

39. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat nenustatė aplinkybių, leidžiančių teigti, jog ginčijamoje Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatoje numatytas atlygio antstoliui dydis savaime ir abstrakčiai pažeidžia minėtąją konstitucinę teisę, t. y. nedera su bendroju konstituciniu teisingumo principu antstolių gaunamo atlyginimo už atliktą darbą kontekste. Šiuo aspektu pažymėtina, jog į klausimą, ar konkrečioje individualioje byloje antstolio priskaičiuotas atlygis yra teisingas skolininkų atžvilgiu, atsižvelgdamas į bylos aplinkybių visetą bei vadovaudamasis bendrosios kompetencijos teismų formuojama praktika bylose, susijusiose su galimybe sumažinti vykdymo išlaidų dydį (*inter alia* – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė praktika civilinėse bylose Nr. 3K-3-184/2012, 3K-3-78/2009, 3K-3-255/2008, 3K-7-5/2007, 3K-7-1/2007) turi atsakyti pats Kauno apylinkės teismas *in casu* (CPK 3 str., 510 str.).

40. Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, darytina išvada, jog Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta eilės Nr. 16, ta apimtimi, kuria: a) nustatytas 4 proc. nuo išieškotos sumos atlygio antstoliui dydis; b) nenustatyta tolesnė atlygio diferenciacija, pagal kurią už didesnę išieškomą sumą būtų numatytas mažesnės procentinės išraiškos atlygis; c) nenumatytas maksimalus atlygio dydis, išieškojimo sumai viršijant tam tikrą dydį numatant ne procentinę, bet absoliučiu dydžiu apibrėžtą atlygio antstoliui išraišką, neprieštarauja Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai.

VIII.

Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalies, pažymėtos eilės Nr. 16, atitikties Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 daliai

41. Galiausiai norminėje byloje pasisakytina, ar ginčijama Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostata neprieštaruja Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 daliai, įtvirtinančiai, jog vykdymo išlaidos grindžiamos ekonominiais skaičiavimais, kuriais užtikrinamas antstolio ekonominis nepriklausomumas, skatinamas efektyvus išieškojimas ir atsižvelgiama į veiklos, reikalingos antstolio funkcijoms atlikti, pobūdį ir vertę, vykdymo išlaidų perskirstymą (kryžminį subsidijavimą) tarp skirtingų vykdomo proceso dalyvių, antstolio profesinės veiklos ir civilinės atsakomybės riziką, sąnaudas. Vykdomosios bylos administravimo išlaidos turi atitikti antstolio ir jo darbuotojų patiriamas sąnaudas (materialines ir laiko) vykdymo veiksmams atlikti. Atlygis antstoliui turi užtikrinti pagrįstą investicijų grąžą, galimybę sukurti tinkamas klientų aptarnavimo sąlygas ir įdarbinti reikalingos kvalifikacijos darbuotojus.

42. Nagrinėjamu bylos aspektu paminėtina, jog Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalies nuostata buvo keičiama, sukonkretinant joje įtvirtintus vykdymo išlaidų įkainių principus. Tokių pakeitimų tikslas buvo išreikštas Antstolių įstatymo 12, 21 straipsnių pakeitimo projekto (Nr. XIP-2147) 2010 m. gegužės 27 d. aiškinamajame rašte. Iš šių *travaux préparatoires* matyti, jog įstatymų leidėjas būtinybę pakeisti minėtąją įstatymo nuostatą grindė, konstatuodamas, jog šiuolaikinei, kreditavimu grindžiamai ekonomikai reikalinga efektyviai veikianti skolų išieškojimo sistema, kuri verslo subjektams garantuotų, kad teisės aktų nustatyta tvarka jie galės pasinaudoti priverstinėmis išieškojimo procedūromis už aiškiai nustatytą ir ekonomiškai pagrįstą kainą. Įstatymų leidėjas taip pat pažymėjo, jog Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalyje nustatomi vykdymo išlaidų dydžiai negali pažeisti Antstolių įstatyme įtvirtinto antstolio ekonominio nepriklausomumo, t. y. vykdymo išlaidos (atlyginimas) negali būti nustatytos tokio dydžio, kad padengtų tik patiriamas sąnaudas ir nekompensuotų veiklos rizikos bei nesudarytų sąlygų iš veiklos gauti pajamų. Patvirtinti vykdymo išlaidų įkainiai ir jų taikymo taisyklės (t. y. apribojimai) turi sukurti reikiamas finansines paskatas antstoliui vykdyti skolų išieškojimą ekonomiškai efektyviausiu būdu, atitikti patiriamas sąnaudas, užtikrinti tinkamas proceso dalyvių aptarnavimo sąlygas pagal teisingumo ministro įsakymu patvirtintus reikalavimus.

43. Pažymėtina ir tai, jog pagal ABTĮ 3 straipsnio 2 dalį, administracinis teismas nevertina ginčijamo administracinio akto bei veiksmų (ar neveikimo) politinio ar ekonominio tikslingumo požiūriu, o tik nustato, ar konkrečiu atveju nebuvo pažeistas įstatymas ar kitas teisės aktas, ar administravimo subjektas neviršijo kompetencijos, taip pat ar aktas (veika) neprieštaruja tikslams bei uždaviniams, dėl kurių institucija buvo įsteigta ir gavo atitinkamus įgaliojimus. Kitais žodžiais tariant, administracinio teismo kompetencija apima tikrinimą, ar viešojo administravimo institucija nepažeidė jai suteiktos diskrecijos išorinių ribų.

44. Į Lietuvos vyriausiąją administracinį teismą kreipėsi pareiškėjas, nors ir iškeldamas abejonę, jog ginčijamoje Sprendimų vykdymo instrukcijoje įtvirtintas atlygio antstoliui dydis nėra pagrįstas Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalyje įtvirtintais ekonominiais skaičiavimais, tokios savo abejonės visiškai nepagrindė. Kitais žodžiais tariant, pareiškėjas nepagrindė, kodėl Teisingumo ministerija, poįstatyminės galios teisės norma numatydama konkretų, ginčijamą atlygio antstoliui dydį, jai pavestą diskreciją įgyvendino netinkamai (CPK 583 str., 609 str.). Būtent – Kauno apylinkės teismo nutartyje, kuria kreiptasi į Lietuvos vyriausiąją administracinį teismą, liko neatskleista, kodėl numatant 4 procentų atlygio antstoliui dydį, jo išieškotai sumai perkopus 100 000 Lt, ir jo toliau nediferencijuojant ir (ar) neribojant absoliučiu dydžiu, yra iškraipomi pirmiau atskleisti Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalies ir (ar) bendrieji civilinio proceso tikslai, kaip ir neatskleista bei neįrodyta liko tai, kad būtent tokiu teisiniu reguliavimu yra iš esmės iškraipoma išieškotojo ir skolininko teisių ir pareigų pusiausvyra priverstinio vykdymo procese. Atsižvelgiant į tai, nėra pagrindo konstatuoti, jog priimant ginčijamą Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatą buvo pažeistos Teisingumo ministerijai suteiktos išorinės diskrecijos ribos ir atitinkamai – ginčijama

Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostata pažeidžia Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 dalies reguliavimą.

45. Išplėstinė teisėjų kolegija atkreipia dėmesį ir į tai, kad pareiškėjas nutartyje, kuria inicijuota norminė byla, pateikia tam tikrus alternatyvius vykdymo išlaidų, įskaitant ir atlygio antstoliui, sprendinius, t. y. nurodo konkrečius dydžius, kuriuos galėtų numatyti Sprendimų vykdymo instrukcija. Tačiau šie alternatyvūs sprendiniai pirmiau padarytųjų išvadų paneigti negali, nes, pirma, ir toliau regresyviai mažinant atlygio antstoliui procentinės išraiškos dydį, tai teoriškai būtų galima daryti iki begalybės, o, antra, atlygio antstoliui dydį apribojant absoliučia suma liktų nepašalinta tikimybė, jog tam tikrose vykdomosiose bylose, kuriose išieškamos didžiulės piniginės sumos, toks atlygio antstoliui dydis neatliks prevencinės funkcijos ir neskatins skolininkų teismo sprendimus vykdyti gera valia. Bet kuriuo atveju, administracinis teismas pats negali pateikti savo vertinimo ir nustatyti minėtųjų dydžių, nes tai, kaip minėta pirmiau, yra Teisingumo ministerijos diskrecija, kurios įgyvendinimo akivaizdžių trūkumų tiriamuoju atveju nustatyta nebuvo.

46. Pirmiau išsakytųjų motyvų visuma lemia, jog Sprendimų vykdymo instrukcijos 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta eilės Nr. 16, ta apimtimi, kuria: a) nustatytas 4 proc. nuo išieškotos sumos atlygio antstoliui dydis; b) nenustatyta tolesnė atlygio diferenciacija, pagal kurią už didesnę išieškomą sumą būtų numatytas mažesnės procentinės išraiškos atlygis; c) nenumatytas maksimalus atlygio dydis, išieškojimo sumai viršijant tam tikrą dydį numatant ne procentinę, bet absoliučiu dydžiu apibrėžtą atlygio antstoliui išraišką, neprieštarauja Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 daliai.

47. Apibendrinant šiame sprendime išdėstytus motyvus, konstatuotina, jog tiriant pareiškėjo kvestionuotą Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatą, nebuvo nustatyta jos neatitikties aukštesnės galios teisės aktams. Tokias išvadas Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas padarė, atsižvelgęs į teisinio reguliavimo, susijusio su antstolių veikla ir vykdymo išlaidų paskirtimi, visumą, įvertinęs pareiškėjo, atsakovo bei nuomones byloje pateikusių subjektų išsakytus argumentus, prašomo ištirti teisinio reguliavimo priėmimo tikslus ir siekius.

48. Darytina išvada, jog pareiškėjo kvestionuojamas teisinis reguliavimas neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, t. y. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 „Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 14 d. įsakymo Nr. 1R-265 ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. 1R-383 redakcijų) 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta eilės Nr. 16, ta apimtimi, kuria: a) nustatytas 4 proc. nuo išieškotos sumos atlygio antstoliui dydis; b) nenustatyta tolesnė atlygio diferenciacija, pagal kurią už didesnę išieškomą sumą būtų numatytas mažesnės procentinės išraiškos atlygis; c) nenumatytas maksimalus atlygio dydis, išieškojimo sumai viršijant tam tikrą dydį numatant ne procentinę, bet absoliučiu dydžiu apibrėžtą atlygio antstoliui išraišką, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai, Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai ir Antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 daliai.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 115 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 117 straipsnio 1 dalimi, išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a :

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 „Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 14 d. įsakymo Nr. 1R-265 ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. 1R-383 redakcijų) 50 punkto 1 lentelės dalis, pažymėta eilės Nr. 16, ta apimtimi, kuria: a) nustatytas 4 proc. nuo išieškotos sumos atlygio antstoliui dydis; b) nenustatyta tolesnė atlygio diferenciacija, pagal kurią už didesnę išieškomą sumą būtų numatytas mažesnės procentinės išraiškos atlygis; c) nenumatytas maksimalus atlygio dydis, išieškojimo sumai viršijant tam tikrą dydį numatant ne procentinę, bet absoliučiu dydžiu apibrėžtą atlygio antstoliui išraišką, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai, Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai ir Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo 21 straipsnio 5 daliai.

Sprendimas neskundžiamas.

Teisėjai

Anatolijus Baranovas

Irmantas Jarukaitis

Romanas Klišauskas

Dalia Višinskienė

Skirgailė Žalimienė